

Kaikki keinot käyttöön – Yhteistyöllä ratkaisuihin

Sosiaali- ja terveysministeriön
Osatyökykyiset työssä -ohjelma (Osku)
2013–2015

Loppuraportti

Osatyökykyiset
työssä

Sisällys

Esipuhe	2
Johdanto.....	3
Osku -ohjelman tavoitteet.....	5
Kuka on osatyökykyinen.....	6
Osku:n toimintamalli	6
Toimintamallin pilotointi.....	8
Osku -ohjelman tutkimushanke.....	9
Työkykykoordinaattoreiden koulutus	10
Verkkopalvelu.....	11
Lainsäädännön muutokset.....	12
Osku -ohjelman sidosryhmätilaisuuksissa esille nousseita ajatuksia.....	13
Osku -ohjelman suositukset	16
Loppusanat.....	22
Liite 1:Asiantuntijaryhmän kokoonpano	23
Liite 2: Kiitämme.....	24
Liite 3. Osku -ohjelman tuottamat julkaisut.....	25

Esipuhe

Osatyökykyiset työssä -ohjelmalla (Osku) oli kaksi päätavoitetta: parantaa osatyökykyisten mahdollisuuksia jatkaa työssä tai työllistyä sekä vähentää osatyökykyisyyteen liittyviä ennakkoluuloja.

Ohjelma toteutettiin sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikon aloitteesta ja johtamana. Oskun ydinryhmä oli ministeriössä, mutta sen onnistumisen varmisti laaja ja asiantunteva yhteistyötahojen verkoston. Pilottityöpaikkojen myötävaikutuksella ohjelma tuotti merkittäviä käytännön tuloksia. Olennainen osa ohjelmaa oli sen tutkimusosio.

Osatyökykyiset työssä -ohjelma osoitti ja viesti, että oikeilla toimilla osittaista työkykyä voidaan vahvistaa ja osatyökykyisen selviytymistä työelämässä merkittävästi tukea.

Vuoden 2015 lopussa Osatyökykyiset työssä -ohjelma päättyi, mutta hanke ei loppunut siihen. Päätösseminaari olikin suuri puoliväligaala. Osatyökykyiset työssä -ohjelman työ jatkuu näet sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylän johtamana Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) -kärkihankkeena.

ylijohtaja Leo Suoma,
sosiaali- ja terveysministeriö

Johdanto

Osatyökykyiset työssä -ohjelman (2013–2015), eli Oskun, loppuraportti on kertomus siitä, mitä ohjelmassa tehtiin, mitä haasteita on osatyökykyisten työllistymisen ja työssä jatkamisen tiellä ja miten ohjelma näitä haasteita ratkaisi, missä ohjelma onnistui ja mitä on tehtävä tästä eteenpäin.

Tekstin taustalla kulkevat lukuisat osatyökykyiset henkilöt omine tarinoineen, Osku -ohjelmaa käytännössä toteuttanut tiimi, lukuisat palvelujärjestelmän ammatillaiset ja ohjelman laajat yhteistyöverkostot, jotka osallistuivat aktiivisesti ohjelman työhön ja osatyökykyisten työllistymisen parantamiseen.

Osku -ohjelma toimi sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosaston toimintapolitiikkayksikössä ja oli osa toimintapolitiikkayksikön työtä.

Ohjelman tiimi koostui seuraavista henkilöistä:

- ohjelmajohtaja Päivi Mattila-Wiro
- projektipäällikkö Raija Tiainen,
23.2.2014 saakka projektipäällikkö Leila Partanen-Salosto
- tutkimuspäällikkö Nina Nevala
- talousvastaava Niina Kiviaho
- tutkija Mirkka Vuorento
- tiedottaja Anne Koskela
- sihteeri Eija Yliaho.

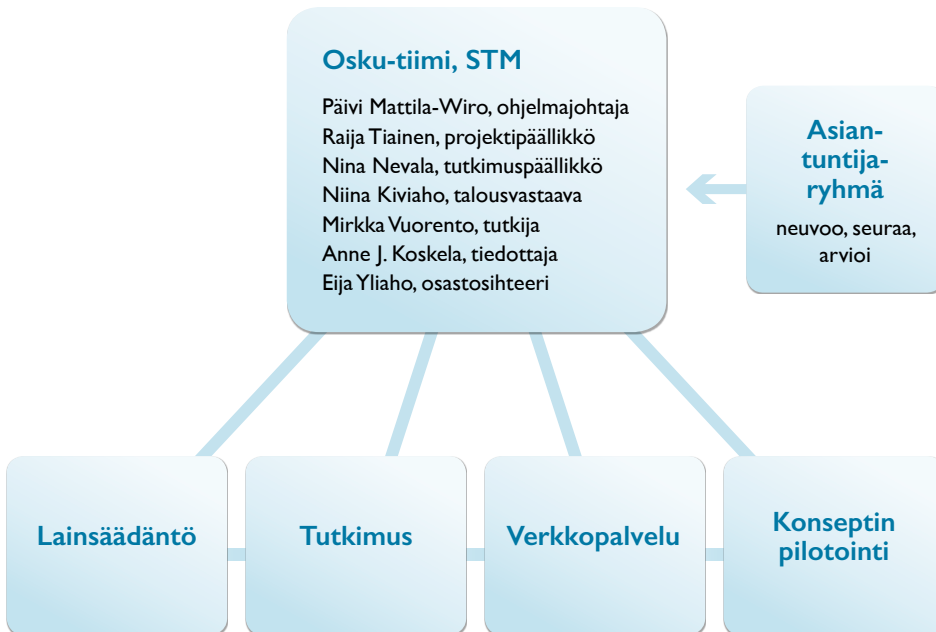
Ohjelman tiimi vastasi ohjelman suunnittelusta, aikataulutuksesta, toteuttamisesta, resursoinnista, budjetista, viestinnästä, tutkimuksesta, sidosryhmäyhteistyöstä, tilaisuuksien järjestämisestä, julkaisuista ja raportoinnista.

Tiimin apuna toimi laaja asiantuntijaryhmä. Asiantuntijaryhmän kokoonpano on liitteessä I. Asiantuntijaryhmän jäsenten tehtävänä oli tuottaa ehdotuksia ja antaa palautetta ohjelman sisällöstä ja toteutuksesta, toimia oman aihepiirinsä asiantuntijana, toimia linkkinä ohjelman ja oman taustaorganisaationsa välillä sekä viestiä ohjelmasta sidosryhmilleen. Asiantuntijaryhmä kokoontui ohjelman aikana viisi kertaa.

Osku -ohjelma perustui Markku Lehdon ja Jorma Rantasen kirjoittamaan raporttiin ”Toimintakonsepti, osatyökykyisten työllistymiseksi” (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:29). Osku -ohjelman aikana käsite *toimintakonsepti* muutettiin *toimintamalliksi*. Lehdon ja Rantasen raportissa esiteltiin toimintamalli

osatyökykyisen työllistymisen ja työssä jatkamisen tueksi. Tätä mallia Osku -ohjelma pilotoi ja kehitti edelleen pilotoinnin ja tutkimustyön tuloksena saadun tiedon ja kokemuksen pohjalta.

Osku -ohjelma rakentui neljästä laajasta kokonaisuudesta: lainsäädännöstä, tutkimuksesta, verkkopalvelusta ja toimintamallin pilotoinnista (Kuva I). Kokonaisuudet nivoutuivat kiinteästi toisiinsa ja niitä toteutettiin yhtä aikaa koko ohjelman ajan.

Kuva I

Osku -ohjelman tavoitteet¹

Osatyökykyiset työssä -ohjelman päätavoitteena oli:

- parantaa osatyökykyisten mahdollisuuksia jatkaa työssä tai työllistyä sekä
- vähentää osatyökykyisyyteen liittyviä ennakkoluuloja.

Osku -ohjelman muina tavoitteina oli:

- tunnistaa hyviä ja siirrettäviä käytäntöjä työkykykoordinaattori -toiminnasta erilaisissa organisaatioissa
- tunnistaa eri keinojen ja palvelujen käyttöön, yhdistämiseen ja saumakohtiin liittyviä haasteita ja hakea ratkaisuja niihin
- rakentaa valtakunnallinen sähköinen verkkopalvelu, jossa on kattavasti tietoa osatyökykyisten työssä jatkamista ja työhön pääsyä edistävästä keinoista, palveluista ja etuuksista
- tehdä ehdotuksia palvelu- ja etuusjärjestelmän toimivuuden parantamisesta tai tarvittavista säädösmuutoksista sekä
- viestiä aktiivisesti ja oikein kohdennetusti toimintamallin kehittämisestä ja sen käyttöönotosta.

Osku -ohjelman perusajatus oli, että jokaisella on oikeus työhön. Yhteiskunnan kannalta katsottuna, ikääntyvä yhteiskunta luo jatkuvasti haasteita julkisen talouden kestävyydelle. Tämän vuoksi työuria on pidennettävä ja kaikkien osaaminen ja ammattitaito pitää saada käyttöön. Suomalaisista työikäisistä 1,9 miljoonalla on vähintään yksi pitkäaikaissairaus tai vamma. Työhön tai työmahdollisuuksiin oman arvionsa mukaan sairaus tai vamma vaikuttaa 600 000 henkilön kohdalla. Heistä työssä on 400 000 ja työelämän ulkopuolella 200 000. Vähäinenkin työkyvyn alenema johtaa liian usein pois työmarkkinoilta vaikka työkyvyn heiketessä osa työkyvystä yleensä säilyy.

Osatyökykyiset ovat suuri työvoimapotentiaali. Osatyökykyisten työllistymisen tukeminen on tärkeää sekä yksilön oman toimeentulon, hyvinvoinnin ja osallisuuden näkökulmasta että talouden kestävyiden ja työvoiman tarjonnan kannalta.

¹ Tässä raportissa käytetään käsitettä keinovalikoima, joka tarkoittaa palvelujärjestelmän eli järjestelmän osatyökykyisille henkilöille tarjoamia palveluja ja etuuksia: Kuva 2. Osatyökykyiset työssä -ohjelman toimintamalli. Lisäksi voidaan käyttää käsitettä järjestelmän toimijat, joka tarkoittaa palvelujärjestelmän osia eli palveluiden tuottajia, jotka ovat käytännön toimijoita. Järjestelmässä toimivat ammattilaiset ovat ammattihenkilöitä, jotka toimivat mm. asiakkaan apuna, tukena, hoitajina, ohjaajina ja etuuksien käsittelijöinä.

Kuka on osatyökykyinen

Osatyökykyinen on henkilö, jolla on käytössä osa työkyvystään. Katseen kohdistaminen osatyökykyyn kuvastaa muutosta sairaus- ja vamma-ajattelusta kohti työkykyajattelua.

Suurimmat syyt osatyökykyisyydelle ovat tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä mielen terveyden häiriöt. Kaiken kaikkiaan osatyökykyiset ovat kuitenkin hyvin heterogeeninen ryhmä. Osatyökykyisyys koskettaa monia eri-ikäisiä, erilaisen koulutus- ja ammattitaidon omaavia sekä eri taustoista tulevia henkilöitä. Heidän oireensa ja työkykynsä voi vaihdella merkittävästi.

Osatyökykyisyys voi liittyä työskentelyyn yleensä tai erityisesti joihinkin työtehtäviin. Osatyökykyisyys on yksilöllistä ja sidoksissa osatyökykyisyyden syyhin sekä työhön ja työn vaatimuksiin. Jos terveys ja muut yksilölliset tekijät ovat tasapainossa työn vaatimusten kanssa, henkilö ei ole osatyökykyinen, vaan työkykyinen.

Työllä on monia merkityksiä ihmisen elämässä. Se tuo taloudellisen turvan, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden tunteen sekä tarpeellisuuden ja merkityksellisuuden kokemuksen. Työ tukee terveyttä ja vähentää köyhyyttä. Työttömyys voi tuottaa osatyökykyisyyttä ja osatyökykyisyys voi lisätä työttömyyttä.

Osku:n toimintamalli

Osatyökykyisten työssä jatkamisen ja työllistymisen tueksi on paljon erilaisia keinoja, palveluita ja etuuksia, mutta niitä käytetään hajanaisesti ja toisistaan irrallaan. Ainakin kaksi syytä palvelujärjestelmän tehottomalle käytölle nousi esille Osku -ohjelman alussa:

1. järjestelmässä toimivien ammattilaisten osaaminen ei riitä, keinovalikoimaa ei tunneta riittävästi ja
2. järjestelmässä toimivat ammattilaiset tekevät liian vähän yhteistyötä.

Osatyökykyiset työssä -ohjelman kehittämän toimintamallin tarkoituksena oli varmistaa, että nämä syyt poistuvat ja, että osatyökykyisiä varten on saumaton, toimiva palvelujen ketju, jonka tuloksena osatyökykyinen saa tarvitsemansa avun ja osatyökykyiset joko pysyvät työssään tai työllistyvät avoimille työmarkkinoille. Toimintamalli sisälsi sekä työelämässä että työelämän ulkopuolella olevat osatyökykyiset.

Toimintamallin idea oli, että osatyökykyiselle nimetään henkilökohtainen työkyökoordinaattori, joka yhdessä osatyökykyisen kanssa räätälöi käytettävissä olevista

keinoista, etuuksista ja palveluista osatyökykyisen henkilön tarpeita vastaavan kokonaisuuden. Ajatuksena oli, että oikeilla toimilla osatyökykyisen työllistymistä ja työssä jatkamista voidaan merkittävästi tukea. Työnantaja tai työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) nimeää työkykykoordinaattorin. On tärkeää, että vastuut koetaan selviksi, sillä muutoin hyvät keinot eivät johda toivottuun tulokseen. Toimintamallissa huomiointiin se, että työllistymisen prosessit ovat erilaisia työssä olevilla ja työhön hakeutuvilla, mutta tavoite on sama: mahdollisuus tehdä työtä. Työkykykoordinaattori tarvitsee työnsä tueksi vahvaa asiantuntijaverkosta sekä ajantasaista tietoa osatyökykyisyyteen liittyvistä palveluista, etuuksista, keinojen vaikuttavuudesta ja tutkimuksesta. Tämän vuoksi toimintamallin käyttöä varten lisättiin verkkopalvelu, joka sisältää ajantasaiset tiedot kaikista keinoista ja niiden yhdistelmien käyttämisestä (Kuva 2).

Kuva 2. Osatyökykyiset työssä -ohjelman toimintamalli

Osatyökykyisen työllistymisen tai työssä jatkamisen keinot palvelujärjestelmässä voidaan jakaa kuuteen pääryhmään, jotka sisältävät kymmeniä mahdollisia räätälöityjä yhdistelmiä: työpaikan keinot, terveydenhuolto ja -sosiaalipalvelut, kuntoutus, koulutus, työvoimapaalvelut sekä sosiaaliturva.

Toimintamallia kokonaisuudessaan kehitettiin ja testattiin Osku -ohjelman pilotoinnissa ja tutkimushankkeessa yhteistyössä työpaikkojen, TE-toimistojen, työterveyshuoltojen ja oppilaitosten sekä muun yhteistyöverkoston kanssa.

Toimintamallin pilotointi

Osku -ohjelman pilotit valittiin kolmelta alueelta: Pirkanmaa (Tampereen seutu), Etelä-Pohjanmaa ja Uusimaa. Pilottikohteiksi valittiin 12 erilaista organisaatiota, joihin työkykykoordinaattori voitiin organisaation oma halu, toiminta ja resurssit huomioiden nimetä. Pilotit määrittivät itse kehittämisen kohteensa liittyen osatyökykyisten asemaan, työtehtäviin ja työtilanteeseen organisaatiossa. He olivat halukkaita osallistumaan myös kokeilu- ja kehittämistyön rinnalla kulkeneeseen Osku -ohjelman tutkimushankkeeseen. Pilottityöpaikkaan nimetty työkykykoordinaattori otti vastuun siitä, että kokeiluihin voitiin liittää mukaan myös organisaation muu henkilöstö ja yhteistyöverkosto.

Pilottityöpaikat olivat:

Altia Oyj
Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
Etelä-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto
Pirkanmaan työ- ja elinkeinotoimisto
RTK-Palvelu Oy
Suomen Terveystalo Oy
Suupohjan Peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä
Tampereen kaupunki
Tredu, Tampereen seudun ammattiopisto
Tullinkulman työterveys, ja
Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto.

Pilotoinnin tavoitteena oli testata Osku:n toimintamallia ja työkykykoordinaattorin työnkuvaa ja toimintaa erityyppisissä organisaatioissa. Lisäksi haluttiin tunnistaa eri keinojen ja palvelujen käyttöön ja yhdistämiseen liittyviä haasteita ja etsiä uusia ratkaisuja niihin. Tavoitteena oli myös kokeilla ja tuottaa uusia tapoja toimia osatyökykyisten työssä jatkamisen ja työllistymisen tueksi. Samalla saatiin ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi. Lisäksi kerättiin käyttäjälähtöistä tietoa Osku -ohjelman verkkopalvelun kehittämiseen.

Kaikki pilotit olivat aktiivisesti mukana ja sitoutuivat Osku -ohjelman tavoitteisiin. Piloteissa kokeiltiin rohkeasti uusia toimintatapoja ja rakennettiin toimivia yhteistyöverkostoja. Pilottityöpaikkojen työkykykoordinaattorit osallistuivat lisäksi Osku -ohjelman tilaisuuksien toteutukseen, järjestivät omia tilaisuuksiaan osatyökykyiset teeman ympärille, kertoivat kehittämistyöstään ammattilehdissä ja tiedotusvälineissä,

esiintyivät lukuisissa Osku -ohjelman tilaisuuksissa ja toimivat epävirallisina mentoreina uusille työkykykoordinaattoreille. Heidän työnsä jatkuu Osku -ohjelman jälkekin valtakunnallisena uuden tiedon ja hyvien käytäntöjen levittämisenä.

Osku -ohjelman tutkimushanke

Osku -ohjelman tutkimushankkeessa selvitettiin, miten uusi toimintamalli toteutui pilotoituissa toimintaympäristöissä ja millaisia näkemyksiä pilottityöpaikkojen johdolla ja työkykykoordinaattoreilla sekä työkykykoordinaattoreiden asiakkailla oli sen hyödyistä. Tutkimusote oli monimenetelmäinen. Tutkimusta varten haastateltiin 31 esimestä ja työkykykoordinaattoria sekä 7 työkykykoordinaattorin asiakasta. Lisäksi kuudesta organisaatiosta kerättiin taloudellisia tunnuslukuja vuosilta 2012–2015 ja yhden osatyökykyisen henkilön työurasta tehtiin taloudellinen skenaarioanalyysi.

Haastateltujen mielestä osatyökykyisten työelämäosallisuutta mahdollistavat asiat kuin muidenkin eli hyvä koulutus, ammattitaito, työmotivaatio ja kielitaito. Työllistymisen kannalta pidettiin tärkeänä, että henkilö luottaa omiin oppimismahdollisuuksiinsa ja on kiinnostunut oppimaan uutta. Työpaikan esimies on osatyökykyisen henkilön tärkein tuki ja mahdollisuuksien luoja. Ammattilaisten pitäisi kuitenkin tietää enemmän osatyökykyisyydestä sekä tarjolla olevista palveluista ja hyvistä koetuista ratkaisuista.

Työkykykoordinaattorin asiakkaina olleet henkilöt kokivat, että he saivat olla mukana ja osallisena omien mahdollisuuksiensa rakentamisessa. Yhteistyön työkykykoordinaattorin kanssa he kokivat pääosin tasa-arvoiseksi, luottamukselliseksi, oikea-aikaiseksi ja ratkaisukeskeiseksi. Osatyökykyiset kokivat työkykykoordinaattorin omaksi edustajakseen työpaikan ja muiden tahojen välillä. Työkykykoordinaattorin roolina oli myös auttaa työyhteisöä ottamaan osatyökykyisiä työntekijöitä vastaan.

Osku -ohjelmassa mukana olleet työpaikat kehittivät uusia tapoja osatyökykyisten työllistymisen ja työssä jatkamisen tukemiseksi. Ratkaisut liittyivät johtamiseen, osaamisen kehittämiseen, yhteistyön vahvistamiseen ja työvälineiden kehittämiseen. Osatyökykyisen asiakkaan palveluprosessi täsmentyi kokeilun aikana ja se sisälsi neljä vaihetta: asiakkaan ohjautuminen palveluihin, palvelutarpeen selvitys ja toimenpiteiden suunnittelu, palvelujen, keinojen ja etuuksien hyödyntäminen sekä prosessin ja tulosten arviointi. Osku -ohjelman aikana osatyökykyisten henkilöiden tunnistaminen tehostui, ja he pääsivät palveluihin aiempaa varhaisemmassa vaiheessa. Myös keinovalikoiman käyttö monipuolistui ja yhteistyö organisaation sisällä ja muiden toimijoiden kanssa lisääntyi.

Työpaikoilta kerätyt talousluvut kuvasivat pidemmän ajan kehitystä ja osoittivat, että Osku -ohjelmaan lähteneet organisaatiot olivat edelläkävijöitä jo ennestään.

Niillä oli jo lähtötilanteessa asiat monessa suhteessa verrokkiorganisaatioita paremmin, ja ne kehittivät toimintaansa ja monipuolistivat osatyökykyisten tukemista edelleen Osku -ohjelman aikana. Tämä näkyi myönteisesti myös työpaikan talouslukuissa. Myös yksi tapaustutkimus osoitti, että nuorena vammautuneen henkilön ammatillinen koulutus ja kuntoutus työelämään olivat paitsi inhimillisesti niin myös taloudellisesti kannattavaa.

Työkykykoordinaattoreiden koulutus ²

Osatyökykyiset työssä -ohjelman yhtenä osana koulutettiin työkykykoordinaattorit heidän tehtävänsä. Koulutus suunniteltiin Kuntoutussäätiön JAMIT -hankkeessa ja toteutettiin Osatyökykyiset työssä -ohjelman kanssa yhteistyönä. Koulutuksen lisäksi työkykykoordinaattorit saivat opastusta oman työnsä kehittämiseksi ja uusien toimintatapojen levittämiseksi omaan taustaorganisaatioonsa. Kyseessä oli tietojen, taitojen ja työotteen päivittäminen ja uudistaminen. Tavoitteena oli muutos niin asiakastyössä kuin yhteistyön tuloksellisuudessa. Muutosprosessiin kuului työkykykoordinaattoreiden yhteistyöverkostojen rakentaminen ja verkoston toimintatapojen uudistaminen.

Vahva peruste koulutukselle oli se, että järjestelmässä toimivien ammattilaisten osaamisen vaatimukset ovat jatkuvasti kasvaneet ja osittain myös muuttuneet. Ammatillisilla tulee olla oikeus päivittää tietojaan ja saada uusia työvälineitä vaativaan työhönsä.

”Ammatillinen intohimo oli ollut jo pitkään kateissa. Koulutuksen aikana löytyi täysin uudet näkymät omaan työhön.”

Koulutuksen myötä osaaminen keinovalikoiman käytössä lisääntyi ja käsitys osatyökykyisistä ja heidän tarpeistaan parani. Koulutusta pidettiin erittäin tärkeänä ja ajankohtaisena. Osallistujien mukaan koulutus avasi silmät sille, miten iso ja laajasti ihmisiä koskettava asia osatyökykyisyys on. Koulutus toi ymmärrystä työkyvyn moninaisuuteen, työnantajan näkökulmaan ja siihen, miten tärkeää yhteistyö työnantajien kanssa on. Parhaaksi anniksi koettiin se, että koulutus laajensi yhteistyötä toimijoiden kesken ja synnytti uusia verkostoja.

”Yhteistyö pallukoitten kanssa on tiivistynyt.”

² Suorat lainaukset ovat henkilöiltä, jotka ovat osallistuneet Osku -ohjelman tilaisuuksiin ja tapaamisiin.

Koulutuksen aikana yhteistyössä tapahtui tiivistymistä ja syntyi yhteisiä rakenteita yli hallintorajojen. Palautteen mukaan koulutuksesta saadut hyödyt verkostoitumiselle sekä uusille tiedoille ja taidoilla olivat merkittäviä; on saatu sekä tuntemattomille että entuudestaan tutuille toimijoille kasvot. Toimintakenttä on selkiytynyt kun on opittu näkemään yhteisiä asiakkuuksia ja muiden tekemää työtä.

”Kyllä se aina auttaa, että kun saa nimelle kasvot”

Yhtenä koulutuksen tavoitteena oli tukea myös alueellista verkostoitumista eri toimijatahojen kesken. Jukka Ahtelan sanoin:

”Toimijat uuteen asentoon auttamaan asiakasta.”

Ammattilaisen ja asiakkaan kohtaaminen voi vaikuttaa asiakkaan koko elämään. Kohtaamisessa on tärkeä toteutua toisen ihmisen arvostus ja kunnioitus, hänen valintojensa hyväksyminen, hänen toiveittensa kuuleminen. Asiakastyössä suhde on parhaimmillaan dialogi, jossa kumpikaan ei tiedä lopputulosta, vaan ideoita ja suunnata haetaan yhdessä.

”Jos joku pystyy sanomaan sen, miten asiakkaaseen saa yhteyden”

Koulutuksessa painotettiin ratkaisukeskeistä työtettä. Ratkaisukeskeisessä työtöteessä huomio suunnataan mahdollisuuksiin ja ratkaisuihin. Arvostuksen osoittaminen ja luottamuksellisen suhteen rakentaminen ovat keinoja avata yhteys toiseen ihmiseen. Huomion kohteena on kokonaisuus; sekä ihminen että palvelujen tarjoamat keinot ja työ, johon pyritään. Ratkaisukeskeinen työote keskittyy asiakkaan vahvuuksiin ja voimavaroihin.

Verkkopalvelu

Osatyökykyiset työssä -ohjelman tuottaman toimintamallin käytön tueksi päätettiin rakentaa kaikille avoin sähköinen tietopankki. Verkkopalvelun rakentaminen aloitettiin Osku -ohjelman aikana ja sitä jatketaan Sipilän I hallituksen Osatyökykyisille tie työelämään -kärkihankkeessa vuosina 2016–2018. Palvelu on testausvaiheessa vuoden 2016 lopussa.

Verkkopalveluun kootaan ajantasaiset tiedot kaikista palveluista ja etuuksista. Verkkopalvelun toteutetaan kumppanuutena. Kumppanuuden etuina ovat tehokkuus, sisällöntuotannon selkeys sekä vastuun ja sitoutumisen jakautuminen usean ta-

hon kesken. Kumppanuus on kustannuksiltaan edullisempi verrattuna muihin tuotantotapoihin. Lisäksi kumppanuuden avulla verkkopalvelun sisältö saadaan vastaamaan osatyökykyisten henkilöiden sekä heidän työssä jatkamistaan tai työllistymistään tukevien tahojen todellisia tarpeita.

Kumppaneita haettiin avoimella ilmoituksella ja kutsulla infotilaisuuteen, johon osallistui kumppanuudesta kiinnostuneita toimijoita. Heiltä pyydettiin kirjallinen selvitys siitä, mitä kukin on kiinnostunut tekemään verkkopalvelun toteuttamiseksi ja mikä organisaatio olisi valmis ottamaan verkkopalvelun ns. kotipesän roolin. Verkkopalvelun toteuttajiksi ilmoittautui valtakunnallisesti tunnettuja käytännön toimijoita, joilla on vankka asema ja alan osaaminen.

Verkkopalvelun päätoteuttajiksi valittiin kaikki kolme kotipesänä toimimisesta kiinnostunutta tahoa; Kuntoutussäätiö, Vates ja Vakuutus kuntoutus VKK. Kolmen toimijan keskinäisen neuvottelujen tuloksena ja Osku -ohjelman hyväksynnällä kotipesäksi valikoitui Kuntoutussäätiö ja kehittämiskumppaneiksi Vates ja VKK. Vastuu verkkopalvelun toteutumisesta on Kuntoutussäätiöllä. Toteuttamista seuraa ja tukee erillinen ohjausryhmä, jossa on edustus myös sosiaali- ja terveysministeriöstä. Ylläpidon osalta sosiaali- ja terveysministeriö toimii yhteistyössä kumppanien kanssa, tuottaa sisältöä ja on mukana rahoitusratkaisujen hakemisessa.

Lainsäädännön muutokset

Osatyökykyiset työssä -ohjelmassa on tehty ehdotuksia niistä lainsäädännöllisistä muutoksista, joilla helpotetaan osatyökykyisten työssä jatkamista tai työllistymistä. Samalla on arvioitu myös osatyökykyisille tarkoitettujen työvoimapalvelujen toimivuutta. Ehdotuksia lainsäädännöllisistä muutoksista valmisteli sosiaali- ja terveysministeriön ylijohtaja Outi Antilan johtama työryhmä (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:37).

Seuraavassa ovat Osku -ohjelmaan liittyneet voimaan tulleet ja voimaan tulevat säädösmuutokset:

Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämäänjättämismahdollisuuden jatkaminen.

Laki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä (738/2009), voimassa 31.12.2020

Ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytysten lieventäminen.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista (566/2005), muutos voimaan 1.1.2014

Osasairauspäivärahadikauden pidentäminen 120 päivään.
Sairausvakuutuslaki (1224/2004), muutos voimaan 1.1.2014

Oikeus vähäiseen opiskeluun sairauspäivärahadikauden aikana.
Sairausvakuutuslaki (1224/2004), muutos voimaan 1.1.2015

Kuntoutusmahdollisuuksien tarkempi selvittäminen ennen työkyvyttömyyseläke-
ratkaisua.
Työeläkelait ja kansaneläkelaki (568/2007), muutokset voimaan 1.1.2015

Kansaneläkelaitoksen myöntämä osakuntoutusraha.
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista
(566/2005), muutos voimaan 1.10.2015

Vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen muuttaminen vaativaksi lääkinnäl-
liseksi kuntoutukseksi ja vammaisetuussidonnaisuuden poistaminen.
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista
(566/2005), muutos voimaan 1.1.2016

Aikuisten kuntoutuspsykoterapian korvaustason korottaminen.
Valtioneuvoston asetus kuntoutuspsykoterapian korvaustasosta (1469/2015),
voimaan 1.1.2016

Nuorille maksettavan kuntoutusrahan tason ja ikärajan korottaminen.
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista
(566/2005), muutos ehdotetaan tulemaan voimaan 1.1.2017

Osku -ohjelman sidosryhmä- tilaisuuksissa esille nousseita ajatuksia³

Osku -ohjelmassa tehtiin laajaa sidosryhmäyhteistyötä. Ohjelma järjesti seminaari-
kiertueen kolmen pilottimaakunnan alueilla sekä asiantuntijaryhmän ja muiden toi-
mijoiden yhteisen keskustelutilaisuuden, useita pienimuotoisia sidosryhmätapaami-
sia ja ohjelman avaus- ja päätöstilaisuudet. Näihin tilaisuuksiin osallistui satoja asiasta

³ Suorat lainaukset ovat henkilöiltä, jotka ovat osallistuneet Osku -ohjelman tilaisuuksiin ja tapaamisiin.

kiinnostuneita. Lisäksi ohjelma on ollut esillä monissa valtakunnallisissa tapahtumissa, tiimin jäsenet ovat olleet puhujina paneeleissa, seminaareissa ja koulutuspäivillä. Yhteensä Osku- ohjelman edustajat ovat olleet mukana lähes sadassa tilaisuudessa vuosina 2013–2015.

Kaikissa näissä kohtaamisissa syntyi antoisia ja hyödyllisiä keskusteluja osatyökykyisten työllistymiseen liittyen. Tässä luvussa on muutamia keskusteluissa esille nousseita seikkoja:

Osatyökykyisten työllistymisen ja työssä jatkamisen haasteina nähtiin palvelujärjestelmän pirstaleisuus, keinovalikoiman käytön osaamisen puutteet, osatyökykyisten ihmisten henkilökohtaisen tuen puute, työelämän ja palveluiden joustojen vähäisyys, asenteiden ja kannustinloukkujen ongelmat.

”Palveluissa on joustamattomuutta, toimijatahojen avoin yhteistyö on saatava toimimaan. Tuloksellinen työ ja saumattomat palveluketjut edellyttävät tiivistä yhteistyötä. Kumppanuutta on lisättävä - Kysymys on siitä, miten hyvin palveluprosessit ovat kunnossa ja onko luottamus syntynyt, jotta yhteistyö voi toimia.”

”Edelleen on loukkuja, joihin ihmiset putoavat, jos asumistuki loppuu ja pienet tulot, ei kannata mennä töihin. Jos matkat maksetaan, ihmiset pystyvät lähtemään työhön. Työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämisessä voi tulla takaisinmaksu, koska ansiotulon seuraaminen tapahtuu jälkikäteen, ihminen ei itse pysty seuraamaan - kaikki tällainen estää työllistymistä. Osasairauspäivärahalla työskentely on taloudellisesti heikompaa kuin olla kokonaan sairauspäivärahalla. Työnteon pitää olla kaikissa tilanteissa kannattavaa”

Palvelujärjestelmän ammattilaisten osaamisen nostaminen on tärkeä tehtävä, tarvitaan tietoa, uusia näkökulmia, uusia taitoja.

”Koko järjestelmän on muututtava. Koordinointi on valtava ammattilaisten haaste. Työkyvytkoordinaattorimalli on saatava levitettyä, se nostaa työkyvyn ja yhteistyön keskiöön. Osatyökykyisen henkilön tuen tarpeen kartoitus on tärkeä. Se pitää jonkun osaavan henkilön tehdä. Palveluihin pitää päästä sujuvasti, keinot on otettava käyttöön ajoissa. Miten pystytään varmistamaan ammatilliseen kuntoutukseen pääsy, työttömät ja työssä olevat? Keinovalikoiman käyttöön on koulutettava riittävä määrä toimijatahojen ammattilaisia.”

Työttömien osatyökykyisten tilanne nähtiin vaikeampana kuin työssä olevien, vaikka osatyökykyisyyden haasteet sinänsä ovat samankaltaisia. Työttömyys, heikenevä terveys ja työkyvyn aleneminen vahvistavat toinen toisiaan. Osatyökykyisillä on suurempi riski jäädä työttömäksi kuin muilla.

”Jos ei saa työtä, se lamaannuttaa ihmisen. Puuhastelu on lopetettava, ihminen haluaa tehdä oikeaa työtä. Työttömien terveydenhuollon niveltäminen työterveyshuoltoon on tärkeää. Kuntien terveydenhuoltoon tarvitaan lääkäri, joka on erikoistunut työttömiin osatyökykyisiin. Pitäisi olla työstä lähtötarkastus työterveys huollossa, kun työ loppuu”.

Perusterveydenhuollossa, sosiaalitoimessa ja TE-palveluissa ei aina tunnisteta heikentyneitä työ- ja toimintakykyä. Julkiset peruspalvelut eivät vastaa nykyisellään riittävästi etenkin työttömien osatyökykyisten tarpeisiin.

”Miten kuntoutuksessa voidaan sanoa, että on eläkkeen paikka! Miksi ammatinvalinnanohjaukseen ei pääse, jos on työssä, vaikka olisi juuri menettämässä työnsä ja menettänyt osan työkyvystään? Tarvitaan paletti palveluja, joilla pidetään yllä toimintakykyä.”

”Vähemmän diagnooseja - enemmän ratkaisuja. Kuntouttavia toimia sairaslomien sijaan”

Etenkin pienissä ja keskisuurissa yrityksissä tieto osatyökykyisten työkyvyn tukemisen keinoista voi olla vähäistä.

”Haasteena ovat pienet yritykset, jotka eivät pysty ostamaan työkykykoordinaattorin tai vastaavaa työtä tekevän apua osatyökykyisten ratkaisuisia.”

”Vaihtoehtokustannukset pitää saada näkyviin, meillä ei ole mitään näkymiä siitä, kuinka kannattaisi toimia”

”Siihen porkkana, että voidaan palkata osatyökykyisiä”

”En työllistynyt, joten mulla oli vain yksi ainoa vaihtoehto, yrittäjäksi ryhtyminen, vimmalla olen puskenut, työllistän myös osatyökykyisiä.”

”Tarvitaan koulutuksia myös pienyrittäjille jotka tarvitsevat ulkopuolista tietoa ja ohjausta. Pienyrittäjät tarvitsevat maksutonta koulutusta, sillä niiden on vaikea saada rahoitusta kouluttautumiseen keinovalikoiman verkostossa.”

Osku -ohjelman suositukset

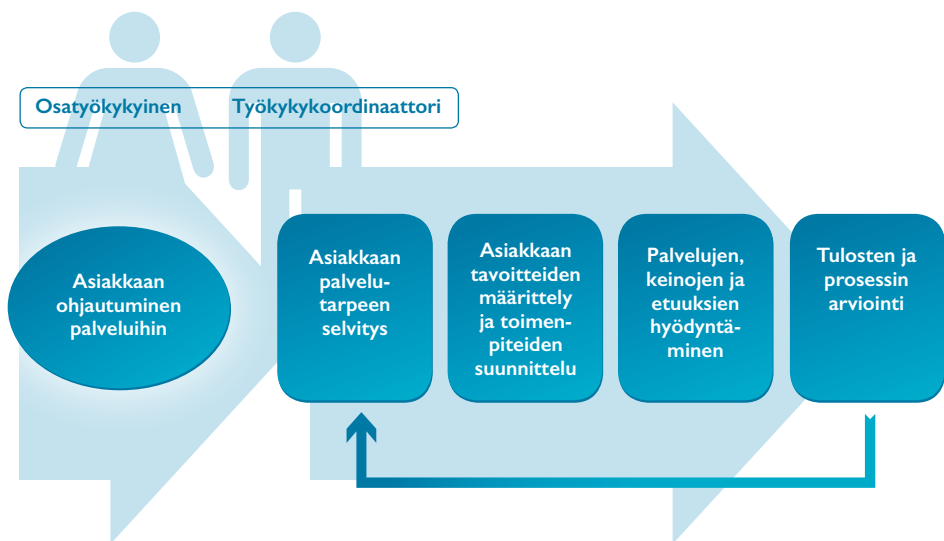
Osatyökykyiset työssä - ohjelman toimintamalli laajasti käyttöön

Osatyökykyiset työssä -ohjelman toimintamallia, Osku-toimintamalli, suositellaan laajennettavaksi valtakunnalliseksi ja kaikki työpaikat kattavaksi toiminnaksi. Toimintamallia suositellaan kokeiltavaksi myös muissa kuin Osku -ohjelmassa kokeiluissa toimintaympäristöissä (TE-toimisto, suurten yritysten henkilöstöhallinto, työterveyshuolto, oppilaitos). Tällaisia ovat esimerkiksi terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut sekä pienet ja keski-suuret yritykset (pk-sektori).

Toimintamalli koostuu työkykykoordinaattorista ja palvelujärjestelmän (palvelut, keinot, etuudet) mahdollisimman tehokkaasta hyödyntämisestä. Työkykykoordinaattori toimii ratkaisukeskeisesti ja hakee yhdessä asiakkaan kanssa työllistymiseen ja työssä jatkamiseen liittyviä ratkaisuja. Toimintamallissa hyödynnetään työpaikan, terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen, kuntoutuksen, koulutuksen, työvoimapalvelujen ja sosiaaliturvan keinoja (Kuva 2). Palveluprosessi toteutuu eri toimintaympäristöissä eri tavoin.

Kuva 2. Osatyökykyiset työssä -toimintamalli

Kuva 3. Palveluprosessi

Työkykykoordinaattoreiden kouluttaminen

■ Työkykykoordinaattoreiden tulee saada räätälöity koulutus osaamisensa vahvistamiseksi. Koulutuksen tulee olla alueellisesti kattavaa ja ajantasaista. Työkykykoordinaattoreiden koulutusta tulee kehittää yhdessä sidosryhmien kanssa. Työkykykoordinaattoreiden käytännön työn ja osaamisen tueksi tarvitaan kattavaa ja helppokäyttöistä verkkopalvelua, joka sisältää kaiken tiedon palvelujärjestelmän tarjoamasta keinojen, etuuksien ja palveluiden sisällöstä mukaan lukien lainsäädäntö. Lisäksi työkykykoordinaattorit tarvitsevat yhteisiä käsitteitä, työvälineitä ja onnistuneiden ratkaisujen kuvauksia. Työkykykoordinaattorikoulutukset tulee arvioida, jotta koulutuksen kehittäminen olisi jatkuvaa. Arvioinnissa tulee selvittää muutokset osallistujien osaamisessa, ratkaisukeskeisessä työotteessa sekä yhteistyöverkostojen käytössä ja laajuudessa.

Työkykykoordinaattorit pk-yritysten tueksi

■ Työkykykoordinaattoritoimintaa tulee laajentaa myös pk-yritysten käyttöön. Jatkossa tulee selvittää, voidaanko työkykykoordinaattoritoiminnalla madaltaa osatyökykyisen rekrytointikynnystä yrityksiin ja helpottaa työolosuhteiden mukauttamista osatyökykyiselle.

Ratkaisukeskeinen työote

■ Osatyökykyisten palveluissa ammattilaisten tulee hyödyntää ennakoivaa ja ratkaisukeskeistä työotetta. Ratkaisukeskeinen työote on osa työkykykoordinaattorikoulutuksen sisältöä. Työkykykoordinaattorin tai vastaavaa työtä tekevän ammattilaisen tulee toimia tuloksekkaassa yhteistyössä osatyökykyisen asiakkaan kanssa.

Keinovalikoima käyttöön

■ Keinovalikoima tulee saada aidosti käyttöön tukemaan osatyökykyisten työllistymistä ja työssä jatkamista. Keinot on otettava käyttöön ajoissa. Työkykyongelmiin on reagoitava jo alkumetreillä.

Työkykykoordinaattorin palvelujen saatavuus

■ Osatyökykyisillä tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet saada palveluja joko työkykykoordinaattorilta tai muulta ammattilaiselta. Tämä koskee sekä työnhakijoita että työelämässä olevia. Työkykykoordinaattorin palvelut tulee olla asiakkaiden ja ammattilaisten helposti löydettävissä ja käytettävissä valtakunnallisesti.

Asiakslähtöisyys

■ Palvelujen kehittämisessä ja toteuttamisessa tulee hyödyntää osatyökykyisten henkilöiden asiantuntijuutta. Asiakslähtöisyyttä tulee toteuttaa yhteistyössä asiakkaan kanssa ja asiakasta arvostaen.

■ Osatyökykyistä henkilöä on tuettava hänen prosessinsa nivelvaiheissa ja siirtymissä palvelusta toiseen, opiskelusta työhön, työstä työttömäksi, kuntoutuksen, työkokeilun, työvalmennuksen jälkeen työhön. On varmistettava, että kukaan ei putoa järjestelmän tai yhteiskunnan ulkopuolelle. On tärkeää tukea osatyökykyisen henkilön itsemääräämisoikeutta, samalla tuetaan hänen itse-tuntoaan, joka on edellytys eteenpäin pääsulle.

■ Resurssit on suunnattava asiakastyön laatuun, palvelut on tuotava ihmisiä lähelle.

Vertaistuki ja kokemusasiantuntija

■ Palvelujärjestelmässä on järjestettävä vertaistukea ja kokemusasiantuntijuus on nostettava osaksi palveluita. Kokemusasiantuntijoiden asemaa ja koulutusta on parannettava. Osatyökykyisten omaa asiantuntijuutta tulee hyödyntää ammattilaisten koulutuksessa.

Yhteistyön laajentaminen

■ Osatyökykyisten palveluissa tulee lisätä organisaatioiden rajat ylittävää yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä. Yhteistyön lisäämiseksi tulee varmistaa toimijoiden yhteinen orientaatio, tunnistaa eri toimijoiden vastuut, toimia kohti yhteistä tavoitetta ja tuntee eri tahojen yhteyshenkilöt.

Ohjauspalveluja työuran eri vaiheisiin

■ Osatyökykyisillä tulee olla mahdollisuus saada ohjauspalvelua opiskelu- ja työuran eri vaiheissa. Henkilöllä tulee olla mahdollisuus saada opinto-ohjausta, ammatinvalinnanohjausta, työkykyyn liittyvää neuvontaa ja ohjausta sekä eläkeneuvontaa ns. matalan kynnyksen palveluna.

Asenteisiin vaikuttaminen

■ Osatyökykyisyyttä koskeviin asenteisiin tulee vaikuttaa viestinnän keinoin hyödyntämällä kaikkia viestintäkanavia. Viestinnässä tulee hyödyntää myös kokemusasiantuntijoita. Lisäksi tulee laatia kaikille soveltuvia viestintä- ja tiedotusmateriaaleja.

Kokeilukulttuurin vahvistaminen

■ Kokeilukulttuuria tulee vahvistaa. Osatyökykyisten työllistymistä ja työssä jatkamista koskevia uusia ratkaisuja tulee kehittää ja kokeilla. Kokeiluissa löydetty toimivat ratkaisut tulee levittää kaikkien käyttöön hyödyntämällä koulutusta ja viestintää.

Työkykyjohtaminen

- Työpaikkojen työkykyjohtamista tulee vahvistaa. Työpaikoilla tulee yhdistää HR- ja talousosaamista, jotta esim. osatyökykyisyyteen liittyviä taloudellisia tunnuslukuja osataan tuottaa ja hyödyntää. Esimiesten osaamista tulee lisätä, jotta he ymmärtävät työkyvyttömyyden kustannukset ja erilaiset mahdollisuudet työkyvyttömyyskustannusten alentamiseksi.
- Erityisesti työkyvyn ylläpitämisen toimenpiteiden ja ennakointi tulisi kohdistua työyhteisöön, työolosuhteisiin, työprosessin organisointiin ja työn tekemisen tapoihin.
- Työpaikoilla on tärkeää sitoutua terveyden ja turvallisuuden edistämiseen.

Työjärjestelyt ja työolosuhteiden mukauttaminen

- Työpaikoilla tulee hyödyntää työjärjestelyjä ja työolosuhteiden mukautuksia, jotta työntekijä voi mahdollisuuksien mukaan jatkaa työssä sairaudesta tai vammasta huolimatta. Työpaikoille tulee laatia aiheeseen liittyvää opetus- ja tiedotusmateriaalia.

Työaikajoustot ja osa-aikainen työ

- Osatyökykyisen yhtenä mahdollisena ratkaisuna tulee hyödyntää työaikajoustoja ja osa-aikaista työtä. Työpaikkoja, palvelujärjestelmää ja osatyökykyisiä tulee informoida osa-aikatyön ja sosiaaliturvan (mm. osasairausloma, osakuntoutustuki ja osatyökyvyttömyyseläke) yhdistämisen mahdollisuuksista.

Työterveyshuollon moniammatillisuus käyttöön

- Työterveyshuollossa on moniammatillista asiantuntemusta osatyökykyisten tukemisessa, sitä tulee hyödyntää tehokkaasti. Työterveyshuollossa työkykykoordinaattorin tehtävä voi kuulua työterveystiimin sisällä esimerkiksi työterveyshoitajalle. Työkykykoordinaattori voi olla myös henkilö, joka on työvalmennuksen, sosiaalialan, työfysioterapian asiantuntija.

Rekrytointikynnyksen madaltaminen

- Työnantajille tulee kertoa osatyökykyisten työllistämismahdollisuuksista. Osatyökykyisille soveltuvia työtehtäviä tulee etsiä ja räätälöidä järjestelmällisesti.

Opetus- ja tiedotusmateriaali

- Työelämään tähtävää opetus- ja tiedotusmateriaalia tulee laatia sekä työpaikkojen, alan ammattilaisten että osatyökykyisten käyttöön.

Koulutuksen hyödyntäminen

- Koulutusjärjestelmän tarjoamia mahdollisuuksia kuten osatutkintoja ja opisopimuskoulutusta tulee hyödyntää osatyökykyisten työelämään pääsemiseksi ja työssä jatkamiseksi.

Kannustinloukkujen vähentäminen

- Kannustinloukkuja tulee vähentää. Kaikenlaisen työn vastaanottaminen tulee olla taloudellisesti kannattavaa.

Loppusanat

Osatyökykyiset työssä -ohjelma testasi käytännössä uutta toimintamallia osatyökykyisten työssä pysymiseksi ja työllistymiseksi. Pilottityöpaikat ottivat tämän uuden toimintamallin käyttöön, nimesivät työkykykoordinaattorin sekä tuottivat hyviä ja toimivia ratkaisuja. Heidän kehittämistyönsä vakuutti siitä, että Osku:n toimintamallilla on tulevaisuus, sillä saadaan ratkaistua monia ongelmia työpaikolla ja TE-toimistoissa osatyökykyisten työllisyyden lisäämiseksi.

Osku -ohjelma tarjosi mahdollisuuden monien tahojen ja asiantuntijoiden yhteistyöhön. Se antoi aikoja ja paikkoja, joissa kohdattiin laajalla joukolla ja keskusteltiin osatyökykyisten työllistymisen ja työssä jatkamisen kysymyksistä. Yhteistyöverkot laajenivat ja tiivistyivät ja jatkavat elämäänsä myös Osku -ohjelman jälkeen.

Osku -ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittiin yhteinen tahtotila sille, että asioiden on muututtava. Tiedettiin, että työkyvyn alenema johtaa liian usein työelämän ulkopuolelle, mutta mitä olisi tehtävä, että näin ei olisi ja mitä hyötyjä muutoksesta seuraisi. Ensimmäinen tehtävä oli vaikuttaa asenteisiin. Toiseksi tarvittiin järjestelmän näkökulma eli osatyökykyisille henkilöille tarkoitettujen palveluketjujen sujuvuuden tarkastelu. Kolmanneksi tarvittiin toimintatapojen ja työotteen eli tekemisen tavan muutosta.

Muutos monella tasolla ja taholla on välttämättömyys. Tätä muutosta on Osku -ohjelma pyrkinyt nopeuttamaan. Tärkein kysymys tulevaisuudessa on: mistä työtä osatyökykyisille. Tähän vastaamme Asko Suikkasen sanoin:

”työtä on missä vaan, kannattaa hakeutua, on paljon näkymätöntä työvoimapulaa, jos ei rajaa työtehtäviä, on hyvä mahdollisuus löytää työtä”.

Liite I:

Asiantuntijaryhmän kokoonpano

Senior Business Manager, osastopäällikkö Teija Ahopelto, Abbvie
Ylijohtaja Outi Antila, sosiaali- ja terveysministeriö
Erikoistutkija Raija Gould, Eläketurvakeskus
Kehittämispäällikkö Ville Grönberg, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Asiantuntijalääkäri Kari Haring, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK
Neuvotteleva virkamies Liisa Heinämäki, sosiaali- ja terveysministeriö
Liiketoiminnan kehityspäällikkö Emmi Hirvonen, Katja Noponen Oy
HR-johtaja Sanna Hokkanen, Altia Oy
Teemajohtaja Päivi Husman, Työterveyslaitos
Kuntoutuspäällikkö Tiina Huusko, Kansaneläkelaitos
Henkilöstöjohtaja Tiina Häyhä, Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä
Lakimies Paula Ilveskivi, Akava
Hankekoordinaattori Tiina Johansson, Mielenterveyden keskusliitto
Toimitusjohtaja Jukka Jokiniemi, Innojok Oy
Hallitusneuvos Päivi Kerminen, työ- ja elinkeinoministeriö
Terveydenhoitaja Piia Kurki, Med Group Oy
Neuvotteleva virkamies Sari Loijas, sosiaali- ja terveysministeriö
Neuvotteleva virkamies, ohjelmajohtaja Päivi Mattila-Wirola, sosiaali- ja terveysministeriö
Johtaja Tarja Myllärinen, Kuntaliitto
Vanhempi tutkija Nina Nevala, Työterveyslaitos
Hallitussihteeri Pia Nissinen, sosiaali- ja terveysministeriö
Työterveyslääkäri Sirkka Parry, Suomen Terveystalo Oy
Kehittämispäällikkö Kaija Ray, Vates-säätiö
Johtajayliääkäri Tapio Ropponen, Kuntien eläkevakuutus
Yliääkäri Jan Schugk, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK
Ylijohtaja Leo Suomaa, sosiaali- ja terveysministeriö
Hallitussihteeri Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö
Projektipäällikkö Raija Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö
Johtaja Annika Tuovinen, Etelä-Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimisto
Koulutuspäällikkö Matti Tuusa, Kuntoutussäätiö
Asiantuntija Riitta Työläjarvi, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Liite 2:

Kiitämme

Osatyökykyiset työssä - ohjelma haluaa esittää lämpimät kiitokset kaikille alla mainituille henkilöille, organisaatioille ja verkostoille sekä kaikille Oskun tilaisuuksissa mukana olleille ja keskusteluihin osallistuneille.

sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä
eduskunnan II varapuhemies Paula Risikko
ylijohtaja Leo Suomaa
johtaja Liisa Hakala
pilottityöpaikat ja heidän laajat yhteistyöverkostonsa (kappaleessa ”Toimintamallin pilotointi”)
Osku- ohjelman asiantuntijaryhmä (liite I)
työkykykoordinaattoreiden kouluttajat
kouluttaja Tapani Ahola
varatuomari Jukka Ahtela
projektisuunnittelija Julia Anttilainen
toimitusjohtaja Timo Haapoja
tutkija Marja Heikkilä
kuntoutuspäällikkö Anna Kulmala
ohjelmajohtaja Riitta- Liisa Larjovuori
valtiotieteiden tohtori Markku Lehto
henkilöstöjohdon valmentaja Riitta Malkamäki
johtava ylilääkäri Kari-Pekka Martimo
vanhempi asiantuntija Pirkko Mäkelä-Pusa
projektipäällikkö Leila Partanen-Salosto
professori Jorma Rantanen
työ- ja koulutusvalmentaja Jyrki Rinta-Jouppi
emeritusprofessori Asko Suikkanen
osastonylilääkäri Katinka Tuisku
työelämän asiantuntija Sirpa Tujunen
kuntoutuspäällikkö Merja Valle
toimitusjohtaja Marjatta Varanka

Työterveyslaitos, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Kansaneläkelaitos, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, Kuntoutussäätiö, Vates-säätiö, Vakuutus kuntoutus VKK ry sekä muut verkkopalvelun kumppanuusprosessissa mukana olleet, Kuntien eläkevakuutus, Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö VARMA, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen, Mielenterveyden Keskusliitto, Mielenterveysseura, Työllisyyden kuntakokeilu - Avanti, Tampereen yliopisto, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry, TEHY, Kuntaliitto, Pirkanmaan yrittäjät, Suomen yrittäjät, erityisammattiooppilaitokset, Validia, Kiipula, Tampere-talo.

Liite 3.

Osku -ohjelman tuottamat julkaisut

Kirjoitukset, artikkelit ja haastattelut

Hietala H, Mattila-Wirola P: *Osatyökykyisten työntekoa voidaan tukea monin tavoin*. Helsingin sanomat, Vieraskynä 31.12.2014.

Mattila-Wirola P, Rantanen J: *Jokaisella on oikeus työhön*. Aamulehti, Puheenaihe 25.11.2013.

Tiainen R: *Osatyökykyisten työllistämisen keinot vakaakäytössä*. STM, Yläkulma 30.12.2014.

Nevala N: *Osatyökykyiset mukaan kehitystyöhön*. Työelämä 2020, Kehittyvät työpaikat blogi 10.11.2014.

Nevala N: *Osatyökykyiset työssä -ohjelma tutkii: Mikä edistää tai estää osatyökykyisen työllistymistä?* STM, verkkouutinen ja haastattelu 27.1.2015.

Tarinoita työpaikoilta. Työkyky kuntoon uusin keinoin. Työelämä 2020, 2/2015.

Työkykykoordinaattori mitä teet. Työterveyslaitos, Työpiste 21.4.2015.

Nevala N, Tiainen R: *Työkykykoordinaattori -opas palveluviidakkoon*. Tukilinja-lehti 2015; 4.

Tiainen R, Mattila-Wirola P, Nevala N, Haarti J: *Osatyökykyisten työllistämisessä on otettava kaikki keinot käyttöön*. Businessopas/Yritysvastuu 09/2015.

Työkykykoordinaattorin neuvo: yhdistä uutta ja vanhaa osaamista. Työterveyslaitos, Työpiste 26.1.2016.

Perusraportit

Toimintakonsepti osatyökykyisten työllistymiseksi. *Osatyökykyiset työssä*. STM Raportteja ja muistioita 2013:29.

Osatyökykyisten työllistymistä edistävien säädösmuutostarpeiden ja palvelujen arviointi. *Osatyökykyiset työssä –ohjelma*. STM Raportteja ja muistioita (STM): 2013:37.

Nevala N, Vuorento M: *Keinot käyttöön - Ohjeita työkyvyn tueksi*. *Osatyökykyiset työssä –ohjelma*. STM Raportteja ja muistioita 2015:47.

Artikkelit ja haastattelut ammattilehdissä

Mattila-Wirot P: *Heitteille ei jätetä*. Keva-lehti, 2014; 1.

Tiainen R: *Osatyökykyinen tahtoo töihin*. Tesso-lehti, 2014; 7.

Tiainen R: *Moni osatyökykyinenkin haluaa töihin*. Ahjo-lehti 2014; 1.

Tiainen R: *Kaikki keinot käyttöön. Osatyökykyiset työssä -ohjelma poistaa esteitä käytännön toimin. Kyvyt käyttöön -lehti 2014; 1.*

Nevala N: *Työolosuhteiden mukauttaminen*. eXtra -lehti 2014, s. 2.

Nevala N, Lehtinen S, Tiainen R, Mattila-Wirot P: *Työkokeilu auttaa osatyökykyistä nuorta työuralle – tapaustutkimus*. Työterveyslääkäri-lehti 2015; 1: 49-51.

Nevala N, Tiainen R, Mattila-Wirot P: *Palvelut, keinot ja etuudet tehokkaaseen käyttöön. Osatyökykyiset työssä -ohjelma*. Työterveyshoitaja 2015; 40(2): 4-6.

Nevala N: *Viisi vinkkiä osatyökykyisen työntekoon*. sak.fi/jutut 23.6.2015.

Nevala N, Tiainen R, Mattila-Wirot P: *Työkykykoordinaattori osatyökykyisen asiakkaan tukena*. Työterveyslääkäri 2016; 34(1): 96-100.

Tieteelliset artikkelit

Nevala N, Turunen J, Tiainen R, Mattila-Wirot P: *Osatyökykyiset työssä -toimintamallin (Osku) toteutuminen ja hyödyt erilaisissa toimintaympäristöissä*. Osatyökykyiset työssä -ohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriö, Työterveyslaitos. 2015.

Nevala N, Turunen J, Tiainen R, Mattila-Wirot P: *Persons with partial work ability at work. A study of the feasibility and benefits of the Osku-concept in different contexts*. Manuscript.

Nevala N, Turunen J, Lehtinen S, Tiainen R, Mattila-Wirot P: *Access of employment after traumatic brain injury: a case study*. Manuscript.

Kongressi- ja konferenssiesitelmät

Mattila-Wirot P: *Promoting work opportunities for disabled in Finland*. International Symposium on Culture of Prevention - Future Approaches, 25.-27.9.2013, Helsinki, Finland.

Nevala N: *Effectiveness of workplace accommodations among persons with disabilities*. 3rd Nordic Conference in Work Rehabilitation, May 7-9 2014, Kolmården, Sweden.

Nevala N, Lehtinen S, Tiainen R, Mattila-Wirolahti P. Accessing employment after traumatic brain injury: a case study. In: S Lindström (ed.) 13th Congress of European Forum for Research in Rehabilitation. Marina Congress Center, Helsinki 6.-9. May 2015, Helsinki. EFR2015. p. 62. ISBN 978-952-93-5548-8.

Nevala N: Workplace accommodation among persons with disabilities: a systematic review of its effectiveness and barriers or facilitators. 13th Congress of European Forum for Research in Rehabilitation. Marina Congress Center, Helsinki 6.-9. May 2015, Helsinki, Finland.

Opinnäytetyöt

Lehtinen S: Narratiivinen case -kuvaus tukemaan toimintakonseptia osatyökykyisen työllistymiseksi. Turun kauppakorkeakoulu. Liiketaloustiede, johtamisen ja organisoinnin projektityö.

Surakka J: Ikääntyvien osatyökykyisten asiakkaiden kokemuksia yhteistyöstä työkyvykoordinaattorin kanssa. Gerontologian ja kansanterveyden pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Terveystieteiden laitos.

”Muutos on mahdollinen, jos onnistutaan rakentamaan sellainen pohja, jossa se on mahdollista”.

”No one is disabled at everything
Everyone is handicapped at something”

Osatyökykyiset työssä

OSKU – OHJELMA, JOKA KANNATTA

*lisätietoja: paivi.mattila-wiro@stm.fi
<http://stm.fi/osatyokykyiset>*